

Dorpscanon van Folsgeare

De torenklok van Folsgare

© Foto Atse Bruin

De torenklok van Folsgare

De kerktoeren van Folsgare staat al eeuwen als baken in het dorp. Boven in deze toren hangt sinds 1535 een klok die onverstoortbaar zijn werk blijft doen.

Op de bovenrand van de klok staat het volgende geschreven:

**Jhezus Maria Johannes Gheert van Wou ende Johan ter Steghe goten
mij toen men schreef 15 ende 35 daer bij.**

Jhezus

Maria

Johannes

Dorpscanon van Folsgeare

De torenklok van Folsgare

Gheert

van

Wou

ende

Johan

terSteghe

goten

mij

toen

men

schreef

15

ende

35

daer bij

foto's Atse Bruin

De klok is in 1535 gegoten door Geert van Wou en Johan ter Steghe. Geert van Wou is de zoon van de beroemde klokkengieter met de gelijknamige naam uit Kampen. Geert van Wou sr.(1450 – 1527) wordt beschouwd als de belangrijkste klokkengieter die Europa gekend heeft.

In die tijd werd een klok vaak nog ter plekke gegoten. De wegen waren te slecht en te onveilig om een klok te vervoeren. Men wilde bovendien een oogje in het zeil houden op de samenstelling van het brons. De plek waar de klok werd gemaakt, was meestal op het kerkhof of in een ruimte onder de toren.

Dorpscanon van Folsgeare

De torenklok van Folsgeare

foto Atse Bruin

Het luiden van de klok kan opgedeeld worden in het tijdluiden, het zondagsluiden en het luiden bij bijzondere gebeurtenissen zoals bij overlijden, gevaar, rouw etc.

Het *tijdluiden* is het driemaal daags luiden van de klok. Dat gebeurt 's ochtends aan het begin van de werkdag, vervolgens om twaalf uur voor de middagpauze en tenslotte 's avonds aan het einde van de werkdag.

In deze tijd zijn er nog geen horloges en is dit luiden voor de mensen het houvast gedurende de dag. Bij de middagklok van twaalf uur weten de arbeiders op het land dat het schafttijd is, de moeders zetten het eten op tafel, de kinderen mogen uit school.

De koster ging driemaal daags naar de toren om de klok te luiden. In het kerkarchief vinden we dat Here Jentjes wordt betaald voor een "jaar klockluiden". Hiervoor krijgt hij 7 carolusguldens. Jentjes heeft dit betaalde luiden gedaan van 1743 tot 1755. Daarna wordt het klokluiden niet meer specifiek genoemd. Het luiden hoort bij de vele werkzaamheden die een koster geacht wordt te verrichten.

Het tijdluiden is in Folsgeare gestopt met de komst van het elektronisch luiden van de klok (1947)

Het *zondagsluiden* is om de mensen te waarschuwen dat er een kerkdienst gehouden zal worden. Dit gebruik is nog steeds in zwang, met dien verstande dat er in Folsgeare op zondagmorgen na de klok van achten geluid wordt als er een kerkdienst in het dorp is.

Dorpscanon van Folsgeare

De torenklok van Folsgeare

Het *luiden bij overlijden* was vroeger een normale zaak. Deze gewoonte kwam voort uit een heidens gebruik om op deze wijze de kwade geesten te verdrijven en de ziel rust te geven. Dit luiden duurde echter een uur en dat was voor sommige mensen wat te veel van het goede.

In 1921 wordt op een jaarvergadering van de kerk een voorstel gedaan of dit niet kon worden gehalveerd. Dit werd toen afgewezen. Nu luidt men de klok alleen nog na overlijden op verzoek van de familie, 's ochtends om negen uur.

Het *rouwluiden*.

Na het overlijden van koningin Emma in 1934 wordt aan J. Zietsma zes gulden betaald voor het luiden van de klok. Enkele maanden later, na het overlijden van prins Hendrik, krijgt hij hiervoor maar 3 gulden.

Het klokluiden bij begrafenissen wordt nog steeds gedaan voor aanvang van de dienst.

Ten tijde van *gevaar en brand* zal vroeger ook de klok zijn geluid. Dit werd meestal gedaan door het kleppen van de klok. Dit deed men door de klepel aan één kant van de klok te laten slaan, waardoor het geluid verschilde van het normale luiden.

Kerkklokken zijn door de eeuwen heen altijd beschouwd als oorlogsbuit. Ze worden door de bezetters verkocht en met de opbrengst worden de soldaten betaald. In latere tijd worden de klokken omgesmolten om er kanonnen van te maken.

In 1942 ontvangen de kerkvoogden een waarschuwing dat de bezetter weleens de klok zou kunnen vorderen. In 1944 was het zover, de klok wordt door de Duitsers meegenomen. Daarna wordt besloten om voor 10 gulden een surrogaat klok aan te schaf

LC 26-11-1945

151 Friesche kerkklokken teruggekeerd

Dr. A. L. Heerma van Voss schrijft ons:

Eind Mei kon ik het een en ander mededeelen over de Friesche klokken in oorlogstijd en tevens aankondigen, dat alle M-klokken behouden waren. Sindsdien zijn er allerlei vage berichten gekomen over het terugvinden van Nederlandsche klokken in Duitschland, totdat nu eindelijk bekend werd, dat te Hartingen een (eerste?) scheepslading Friesche klokken was aangekomen en feestelijk ingehaald.

Ten gerieve van talloos velen, die blijkens voortdurend binnenvallende verzoeken om inlichtingen verlangend uitzien naar nadere berichten (speciaal op de dorpen vertegenwoordigt de klok een zeer belangrijke factor in het leven van elken dag!), heb ik mij ter plaatse op de hoogte gesteld en ben zoodoende in staat hieronder een volledig lijstje te geven van de teruggekeerde exemplaren. Zij behooren alle tot de bijna 300 P-klokken uit de opslagplaats te Meppel, die na de bevrijding leeg geroofd werd aangetroffen; vele er van doen uit kunsthistorisch oogpunt en ouderdom maar weinig onder voor de M-klokken, die inmiddels door de goede zorgen van de Rijksinspectie Kunstbescherming weer alle naar hun steden en dorpen zijn teruggekeerd. Over het algemeen heboen zij hun oorlogslotgevallen goed doorstaan; slechts van enkele zijn de beugels geheel of ten deele gesneuveld; het kleine klokje van het Gabbema-gasthuis te Leeuwarden is rebroken.

Belanghebbenden wordt er met nadruk op

Dorpscanon van Folsgeare

De torenklok van Folsgeare

Belanghebbenden wordt er met nadruk op gewezen, dat ook deze klokken collectief naar de plaatsen van herkomst zullen worden teruggebracht en dat dus geen afzonderlijke exemplaren te Harlingen zullen kunnen worden afgehaald. Voor de nog in Drente en Overijsel hangende Friesche alarmklokken geldt dezelfde regeling.

Ik vond dan te Harlingen (behalve 23 exemplaren — waaronder 2 geheel defecte — die niet uit Friesland afkomstig bleken) de volgende Friesche P-klokken terug:

Abbega (de kleinste), Achlum (beide), Akkrum (beide), Anjum (de grootste), Beers (beide), Oud-Beets (de 2e, naast de M-klok), Berlikum, Blessum, Boer, Bolsward-stadshuis (beide), Bolsward-Martini (jongelingsklok), Bovenknijpe, Bozum (gr.), Britsum (beide), Broek (Doniaw.), Brongerga, Burgwerd (gr.), Burum, Dantumawoude, Dokkum-stadshuis (kl.), Donkerbroek (2e), Driessum, Edens (gr.), Eernewoude, Eesterga, Engelum, Firdgum, Follega, **Folsgeare**, Foudgum (2e), Franeker-Martini (gr.), Franeker-Psych. inr., Gaastmeer, Garijp, Gerkesklooster, Gersloot (2e), Goïngarijp, Goutum

Gelukkig wordt de klok van Folsgeare na de oorlog teruggevonden en op 1 februari 1946 wordt de surrogaat klok weer vervangen door de echte torenklok.

Alle klokken zijn, voordat ze worden weggehaald, door de bezetters geregistreerd en gemerkt. Daardoor staat nog steeds de naam van het dorp met grote letters op de klok.

NHK
Folsgeare

foto's
Atse Bruin

Dorpscanon van Folsgeare

De torenklok van Folsgeare

Colofon

Tekst: Atse Bruin

Bewerking: Wytske Heida

Foto's: Atse Bruin

Krantenartikel: LC

Disclaimer: Voor alle foto's geldt, dat er zorgvuldig is uitgezocht wie de eigenaar is en is toestemming gevraagd en gekregen voor gebruik in dit venster. Vensters over personen zijn geplaatst na feedback met betrokkenen. Mocht er desondanks iets niet correct zijn, gelieve de redactie te informeren.